

KS. PIOTR DZIUK

OBOWIĄZKI PREZBITERA JAKO SPOWIEDNIKA

Prezbiter, zarówno z tytułu pełnionej funkcji jak i z racji święceń, powinien poświęcić czas i siły na spowiadanie wiernych. Przede wszystkim każdy, któremu z urzędu zlecono troskę duszpasterską, ma obowiązek dbać o to, aby wierni jemu powierzeni mogli się wyświadczyć, jeśli w sposób uzasadniony o to proszą (kan. 986 §1¹). Wszyscy, którym z urzędu powierzono troskę duszpasterską², mają ustalić dogodny dla wiernych dzień i godzinę spowiedzi (kan. 986 §1). Powinni także ułatwić przystępowanie do sakramentu pokuty tym, którzy napotykają na różne trudności w dostosowaniu się do wyznaczonego planu³. Oprócz kapłanów, którzy z urzędu mają zatroszczyć się o sprawowanie

KS. MGR LIC. PIOTR DZIUK, kapłan archidiecezji przemyskiej, wikariusz parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Przemyślu, obrońca węzła małżeńskiego w Sądzie Metropolitalnym w Przemyślu, doktorant prawa kanonicznego na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. Kontakt: kuizdp@gmail.com

- 1 W niniejszym artykule kanony odnoszą się do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku. Zgodnie z kan. 843 §1 nie można odmówić spowiedzi tym, którzy właściwie o nią proszą, są odpowiednio przygotowani i prawo nie wzbrania im przystępowania do sakramentu pokuty.
- 2 Proboszcz ma się troszczyć o to, aby wierni powierzeni jego pieczy często przystępowali do sakramentów Eucharystii i pokuty (kan. 528 §2).
- 3 Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej. Instrukcja*, Poznań 2002, s. 35–36.

pokuty, w nagłej konieczności każdy spowiednik jest zobowiązany do spowiadania wiernych, a w niebezpieczeństwie śmierci – każdy kapłan (kan. 986 §2).

Zapewnienie posługi sakramentalnej to nie jedyny obowiązek prezbitera, który pełni funkcję spowiednika. Powinien on wzywać wiernych do częstego praktykowania sakramentu pokuty oraz zachęcać ich, aby z pomocą Ducha Świętego przeżyli głębokie nawrócenie, przyznając się z żalem do grzesznego postępowania w swoim życiu⁴. Prezbiter ma ukazywać wartość indywidualnej spowiedzi, a spowiadając wiernych, ma im udzielić pouczenia, nałożyć pokutę oraz – gdy penitent spełnia wszystkie warunki – udzielić mu rozgrzeszenia. Jego zadaniem jest także pomoc tym wiernym, którzy popełnili przestępstwo zarówno zarezerwowane jak i niezarezerwowane dla Stolicy Apostolskiej. Nadto, pod sankcją ekskomuniki *latae sententiae*, jest on zobowiązany do zachowania tajemnicy spowiedzi (kan. 983). Bezwzględnie zabrania mu się również do korzystania z wiadomości uzyskanych od penitenta podczas sakramentu pokuty (kan. 984). W niniejszym opracowaniu zostaną omówione wspomniane wyżej obowiązki prezbitera jako spowiednika.

1. Udzielanie pouczenia, rozgrzeszenia i nałożenie pokuty

Sprawowanie sakramentu pokuty wymaga od prezbitera wiedzy, umiejętności, roztropności, dyskrecji i szacunku dla penitenta. Do dobrego wypełniania posługi spowiednika potrzebne jest stałe dokształcanie się i rozwój duchowy. Prezbiter powinien poznać chorobę duszy oraz lekarstwa na nie. Jego obowiązkiem jest zdobycie do tego koniecznej wiedzy i roztropności przez wytrwałe studium pod przewodnictwem nauczycielskiego urzędu Kościoła (kan. 978 §2) oraz przez modlitwę. Troska o życie duchowe, która jest „radosnym obowiązkiem” prezbitera, powinna być odczuwana przez niego jako prawo wiernych, którzy szukają w nim doradcy i przewodnika, któremu mogliby się powierzyć w najtrudniejszych chwilach życia, a podczas spowiedzi mogli odnaleźć umocnienie⁵.

Spowiednik, przyjmując pokutującego grzesznika, ma go doprowadzić do światła prawdy⁶. Ma oświecić sumienie penitenta słowem, które, chociaż krótkie, powinno być dostosowane do konkretnej sytuacji, aby służyło nawróceniu i wpływało na rozwój duchowy, także przez nałożenie odpowiedniej pokuty

4 Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, Poznań 1999, s. 26.

5 Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Città del Vaticano 1994, s. 40. Zob. Kan. 213.

6 *Obrzędy pokuty*, s. 20.

(kan. 981). Spowiednik powinien pomóc penitentowi w całkowitym wyznaniu grzechów, dlatego w przypadkach uzasadnionych wątpliwości co do integralności wyznania grzechów oraz dyspozycji penitenta, należy postawić pytania. W ich stawianiu prezbiter powinien postępować roztropnie i dyskretnie, uwzględniając wiek penitenta (kan. 979)⁷. Roztropność jest jedną z cnót kardynalnych, którą powinien odznaczać się spowiednik, aby mógł ocenić stan moralny wiernego w oparciu o wiedzę teoretyczną i warunki życia. Dyskrecja zaś oznacza powściągliwość w nadmiernym interesowaniu się życiem tego, który wyznaje swoje grzechy. Szafarz sakramentu pokuty może, a nawet powinien, jeżeli penitent tego nie uczyni, pytać o wiek i stan życia, w celu lepszej oceny sytuacji jego duszy. Zobowiązany jest jednak, aby powstrzymać się od stawiania pytań niejasnych, wynikających z ciekawości⁸ czy dotyczących np. nazwiska współnika grzechu. Nakaz ten dotyczy przede wszystkim, ale nie tylko, współnika grzechu przeciwko cnocie czystości⁹.

Podczas spowiedzi, jeżeli zachodzi taka potrzeba, prezbiter ma napomnieć penitenta, aby szczerze żałował za grzechy, stosownymi radami ma go wspierać w rozpoczęciu nowego życia oraz pouczać o obowiązkach chrześcijańskiego postępowania¹⁰. Ze względu na pełnioną funkcję, spowiednik jest zobowiązany do pouczania wiernego w tych sprawach, od których zależy ważność i godziwość spowiedzi. Chodzi o sprawy związane z integralnością wyznania grzechów, a także dotyczące aktów penitenta. Czasem domaga się to przeprowadzenia rachunku sumienia. Niekiedy sam penitent może zwrócić się z prośbą o wyjaśnienie pewnych spraw, do czego spowiednik powinien się odnieść adekwatnie, ale dyskretnie i z roztropnością, nie aprobując błędnych opinii¹¹. Prezbiter w miarę możliwości powinien uwrażliwić sumienie penitenta na potrzebę dostosowania swego postępowania do wymogów obiektywnie uzasadnionych zobowiązań moralnych¹².

7 „Jest zasadą, że nie jest konieczne, by spowiednik pytał o grzechy popełnione z powodu niepokonalnej ignorancji dotyczącej grzesznej natury tych czynów, lub popełnione z powodu niezawinionego błędu zaistniałego w osądzie sumienia. Jakkolwiek tych grzechów nie przypisuje się moralnie ich sprawcy, jednakże nie przestają być jakimś złem i nieładem”. Zob. Papieska Rada do Spraw Rodziny, *Vademecum dla spowiedników o niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego*, Łomianki 1997, s. 14.

8 Franciszek, *Przemówienie do misjonarzy miłosierdzia. Okrywajcie grzeszników płaszczem miłosierdzia*, 9.02.2016, OsRomPol 5 (2016), s. 11.

9 J. Krukowski, *Sakrament pokuty*, w: KomPKn, t. III 2, red. J. Krukowski, Poznań 2011, s. 170.

10 *Obrzędy pokuty*, s. 23.

11 Papieska Rada do Spraw Rodziny, *Vademecum*, s. 14.

12 Z. Perza, *Posługa Sakramentu Pokuty. Zagadnienia moralne i pastoralne*, w: *Grzech i nawrócenie a Sakrament Pokuty*, red. Z. Perza, Warszawa 1999, s. 200–202.

Spowiednik przed udzieleniem rozgrzeszenia ma wyznaczyć zadośćuczynienie, które stanowi nie tylko przebłaganie za przeszłe winy, ale jest pomocą do nowego życia i lekarstwem na chorobę duszy. Dlatego prezbiter może zobowiązać penitenta do odmówienia modlitwy, do podjęcia jakiegoś wyrzeczenia, jak również do pełnienia usług wobec bliźnich i uczynków miłosierdzia¹³. Ma on jednak pamiętać, że zadawana przez niego pokuta nie jest jakąś ceną, którą płaci się za odpuszczone grzechy i za otrzymane przebaczenie. Żadna bowiem ludzka cena nie jest w stanie wyrównać owocu krwi Chrystusowej¹⁴.

Przy nakładaniu pokuty prezbiter powinien mieć na uwadze to, że zadośćuczynienie ma być zbawienne i odpowiednie (*salutares et consveniente*, zob. kan. 981). Pierwsza z podanych cech wskazuje, że pokuta ma służyć pojednaniu grzesznika z Bogiem przez uleczenie ran duszy, które są skutkiem ludzkiej nieprawości¹⁵. Zadośćuczynienie powinno też być odpowiednie, to jest dostosowane do osoby penitenta, dlatego przy ustalaniu jego wielkości spowiednik powinien uwzględnić jakość i liczbę grzechów oraz sytuację penitenta.

Zgodnie z normą kan. 980 KPK, „jeśli spowiednik nie ma wątpliwości co do prawdziwej dyspozycji penitenta, a ten prosi o rozgrzeszenie, to nie należy go odmawiać ani odkładać” (kan. 980). Należy zauważyć, że w poszczególnych wypadkach ocena żalu czy postanowienia poprawy nie jest łatwa. Nadto, przy popełnieniu tych samych grzechów ciężkich należy wymagać, by wyznający je miał postanowienie uczynienia wszystkiego, co pozostaje w jego mocy, aby te grzechy przezwyciężyć. Trudność właściwej oceny stanu penitenta nie uzasadnia jednak działania na niekorzyść spowiadającego się, dlatego, gdy spowiednik nie ma wątpliwości do dyspozycji wiernego, powinien go rozgrzeszyć¹⁶.

W niektórych sytuacjach spowiednik powinien odmówić udzielenia absolucji, jeżeli przystępujący do spowiedzi jest niezdatny do jej przyjęcia. Taka niezdatność może mieć miejsce, gdy penitent jest nieochrzczony (kan. 842 §1), penitent ochrzczony nie osiągnął używania rozumu lub je utracił (kan. 97 §2; 989), wierny posiada używanie rozumu, lecz nie może otrzymać rozgrzeszenia z powodu popadnięcia w karę ekskomuniki (kan. 1331 §1) lub interdyktu (kan. 1332), penitent fałszywie oskarżył spowiednika przed władzą kościelną o solicytację (kan. 982). W tym ostatnim przypadku wierny nie może być

13 *Obrzędy pokuty*, s. 23.

14 RPa, nr 31.

15 J. Krukowski, *Sakrament pokuty*, s. 165.

16 P. Hemperek, *Uświęcające zadania Kościoła*, w: P. Hemperek, W. Góralski, F. Przytuła, J. Bakalarz, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983*, t. III, Księga IV, *Uświęcające zadania Kościoła*, Lublin 1986, s. 162.

rozgrzeszony, dopóki nie odwoła fałszywego doniesienia i nie zobowiąże się do naprawienia szkód, które wynikły z oskarżenia spowiednika. Prezbiter nie może również rozgrzeszać współnika w grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, chyba że znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci (kan. 977).

W przypadku chrześcijan należących do Kościołów wschodnich odłączonych prezbiter może im udzielić abszolucji sakramentalnej, gdy sami o to proszą i są odpowiednio dysponowani (kan. 844 §3). Natomiast ochrzczonych należących do Kościołów odłączonych zachodnich szafarz katolicki może rozgrzeszać, jeśli istnieje niebezpieczeństwo śmierci lub inna przynaglająca poważna konieczność określona przez biskupa diecezjalnego lub konferencję biskupów. Warunkiem udzielenia abszolucji w tej sytuacji jest brak szafarza, do którego mógłby się udać wierny należący do Kościoła odłączonego, oraz gdy sam prosi o spowiedź, jest odpowiednio dysponowany i wyraża wiarę katolicką odnośnie sakramentu pokuty (kan. 844 § 4).

Spowiednik, który ma wątpliwość, czy penitent jest należycie dysponowany, powinien odłożyć udzielenie rozgrzeszenia. W takiej sytuacji powinien udzielić penitentowi pomocy w uzyskaniu odpowiedniej dyspozycji. Zaleca się nawet, by podjął wszelkie możliwe starania w celu uzyskania po stronie penitenta wymaganych dyspozycji i gdy tak się stanie, powinien go rozgrzeszyć. Istnieje bowiem niebezpieczeństwo, że wierny, któremu spowiednik odłożył udzielenie abszolucji, już nie powróci do krtek konfesjonału¹⁷.

Rozgrzeszenie wielu penitentów równocześnie bez uprzedniej spowiedzi indywidualnej, udzielane w sposób ogólny, jest dozwolone tylko w niektórych sytuacjach. Nadzwyczajne wypadki, w których spowiednik może udzielić abszolucji równocześnie wielu penitentom bez uprzedniej indywidualnej spowiedzi, są dwa. Pierwszym z nich jest niebezpieczeństwo śmierci zagrażające penitentom, przy jednoczesnym braku czasu na to, by kapłan lub kapłani wyspowiadali wszystkich wiernych (kan. 961 §1, 1°). Niebezpieczeństwo śmierci ma miejsce wtedy, gdy istnieje poważne prawdopodobieństwo utraty życia. Nie jest to jednak stan agonii, w którym śmierć jest pewna. Ocenę konkretnego przypadku zagrożenia życia penitentów prawodawca kościelny zostawia spowiednikowi¹⁸. Drugi wypadek ma miejsce w sytuacji poważnej konieczności, gdy ze względu na liczbę penitentów nie ma dostatecznej liczby spowiedników do wysłuchania spowiedzi w odpowiednim czasie, co spowodowałoby, że penitenci bez własnej winy musieliby pozostawać dłuższy czas bez łaski

17 J. Krukowski, *Sakrament pokuty*, s. 164–165.

18 Tamże, s. 145.

sakramentalnej lub Komunii Świętej. Ocena, czy zachodzą warunki określone w kan. 961 § 1, 2°, oraz decyzja, kiedy wolno udzielić rozgrzeszenie w sposób ogólny, należy do biskupa diecezjalnego, który może je określić, wzięwszy pod uwagę kryteria uzgodnione z pozostałymi członkami konferencji biskupów¹⁹.

Wszyscy, którzy otrzymali rozgrzeszenie ogólne, są zobowiązani, aby we właściwym czasie wyznali grzechy ciężkie podczas indywidualnej spowiedzi (kan. 962). O tym obowiązku ma im przypomnieć prezbiter, który przed udzieleniem abszolucji ogólnej powinien wezwać wiernych, aby wzbudzili sobie żal za grzechy, zapragnęli ich unikać, naprawić zgorzenie i szkody oraz by postanowili wyznać indywidualnie w odpowiednim czasie grzechy ciężkie, czego obecnie nie mogą uczynić. Ponadto należy wszystkim wyznaczyć jakieś zadośćuczynienie, do którego penitenci, jeżeli zechcą, będą mogli sami coś dodać. Po przypomnieniu tych obowiązków prezbiter lub diakon, jeżeli jest, wzywa penitentów, aby jakimś zewnętrznym gestem ukazali, że proszą o rozgrzeszenie oraz aby odmówili wspólnie formułę spowiedzi powszechnej, do której można dodać modlitwę litanijną lub śpiew pokutny. Następnie odmawia się modlitwę Pańską i po wezwaniu Ducha Świętego, prezbiter udziela sakramentalnego rozgrzeszenia²⁰.

Prawodawca kościelny przewiduje przypadek, w którym prezbiter (poza niebezpieczeństwem śmierci) może udzielić rozgrzeszenia pomimo zaciągnięcia cenzury *latae sententiae*, która nie została jeszcze orzeczona (kan. 1335). Zakaz sprawowania sakramentu pokuty ulega zawieszeniu, ilekroć wierny prosi o spowiedź. Wystarczającą słuszną przyczyną takiej prośby jest pozostawanie penitenta w dobrej wierze, czego prezbiter nie musi dochodzić. Nie istnieje natomiast słuszną przyczyną, która pozwalałaby wiernemu lub grupie wiernych, aby mogli zwrócić się z prośbą o spowiedź do prezbitera, który zaciągnął karę *latae sententiae* za usiłowanie zawarcia małżeństwa (kan. 1394 § 1), nawet jeśli ta kara nie została deklarowana. Taki duchowny znajduje się bowiem w sytuacji obiektywnej niezdatności do sprawowania sakramentu pokuty²¹.

Prezbiter, udzielając rozgrzeszenia, posługuje się formułą określoną w obrzędach pokuty: „Bóg, Ojciec miłosierdzia, który pojednał świat ze sobą przez śmierć i zmartwychwstanie swojego Syna i zesłał Ducha Świętego na odpuszczenie grzechów, niech ci udzieli przebaczenia i pokoju przez posługę Kościoła. I ja odpuszczam tobie grzechy w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego”. Po

19 P. Hempterek, *Uświęcające zadania*, s. 153.

20 Tamże, s. 30–31.

21 J. Arias, Komentarz do kan. 1335, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 1005.

spowiedzi penitentów znających język łaciński prezbiter może użyć formuły rozgrzeszenia w języku łacińskim²². W niebezpieczeństwie śmierci wystarczy wypowiedzieć istotne słowa formuły sakramentalnego rozgrzeszenia: „Ja odpuszczam tobie grzechy w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego”²³.

2. Rozgrzeszanie z przestępstw kościelnych

Przestępstwo kościelne stanowi poważne wykroczenie moralne, jest grzechem ciężkim, dlatego ma związek z sakramentem pokuty. Z zasady zwalnianie z kar nie utożsamia się jednak z absolucją od grzechów. Kara bowiem podlega pod władzę zakresu zewnętrznego, grzech natomiast dotyczy sumienia i władzy zakresu wewnętrznego²⁴. Gdy chodzi o cenzury, które zabraniają przyjmowania sakramentów, odpuszczenie grzechów uzależnione jest od wcześniejszego uwolnienia od kary²⁵. Warunkiem zwolnienia z cenzur poprawczych jest odstąpienie przez przestępcę od upor, które wyraża się poprzez rzeczywisty żal za popełnione przestępstwo oraz naprawienie szkody lub zgorzenia, a przynajmniej poważne przyrzeczenie uczynienia tego²⁶. Ilekroć kara zabrania przystępowania do spowiedzi (kan. 1331 §1, 2°, kan. 1332) nie można udzielać absolucji sakramentalnej tylko z grzechów pozostawiając karę. Wcześniej należy uwolnić od kary, co może uczynić kompetentna władza kościelna lub kapłan posiadający władzę zwalniania z kar, a dopiero później udzielić rozgrzeszenie. W wypadku, gdy kara kościelna nie zabrania przyjmowania sakramentów (kan. 1333), spowiednik może rozgrzeszyć z zaciągniętej przez penitenta winy moralnej, nie uwalniając go równocześnie od kary²⁷.

W ocenie konkretnego czynu, mającego znamiona czynu przestępczego, prezbiter powinien zwrócić uwagę na element subiektywny po stronie penitenta. W przypadku przestępstw jedynie wówczas można mówić o ich popełnieniu i zaciągnięciu kary, jeżeli penitent działał z winy umyślnej (*ex dolo*), a jego działanie było na tyle świadome i dobrowolne, że można mówić o poważnej odpowiedzialności moralnej sprawcy. Do popadnięcia w karę nie wystarczy

22 *Obrzędy pokuty*, s. 40.

23 P. Hemperek, *Uświęcające zadania*, s. 162.

24 Zob. L. Gerosa, *Prawo Kościoła*, Poznań 1999, s. 218–219.

25 J. Syryjczyk, *Sakrament pokuty w karnym prawie kanonicznym*, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Syryjczyk, Warszawa 1985, s. 279–280.

26 W. Adamczewski, *Prawo w konfesjonale. Wybrane zagadnienia*, w: *Sztuka spowiadania. Poradnik dla księży*, red. J. Augustyn, S. Cyran, Kraków 2005, s. 185.

27 E. Sztarfrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. III, Warszawa 1986, s. 253.

natomiast popełnienie czynu przestępczego z winy nieumyślnej (*ex culpa*)²⁸. Także wierny, który w chwili popełnienia przestępstwa nie ukończył 16 roku życia, bez swojej winy nie wiedział, że do czynu zakazanego dołączona jest sankcja karna, działał pod wpływem przymusu lub bojaźni, w obronie koniecznej siebie lub kogoś innego, nie posiadał używania rozumu, a także działał pod wpływem wzburzenia emocjonalnego, nie podlega karze (kan. 1323–1324).

W konfesjonale prezbiter może rozwiązać problemy związane z cenzurami *latae sententiae*²⁹, które nie zostały formalnie deklarowane aktem kompetentnej władzy kościelnej i nie są publiczne. Może tego dokonać, jeśli penitentowi trudno jest pozostawać w grzechu ciężkim przez czas konieczny do tego, aby zaradził kompetentny przełożony (kan. 1357 §1). W niebezpieczeństwie śmierci zaś każdy prezbiter, nawet ten, który nie posiada upoważnienia do spowiadania, a nawet przeniesiony do stanu świeckiego, może zwalniać z wszelkich cenzur, także nałożonych i deklarowanych przez kompetentną władzę (kan. 976). Przy uwalnianiu z kar kościelnych spowiednik ma obowiązek wziąć pod uwagę, czy cenzura jest *latae sententiae*, deklarowana czy też *ferendae sententiae* oraz czy została zarezerwowana Stolicy Apostolskiej czy też nie.

2.1. Przestępstwa zarezerwowane Stolicy Apostolskiej

Według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku kary mogą być zarezerwowane jedynie Stolicy Apostolskiej, co oznacza, że posiada ona kompetencje do uwalniania z kar sobie zastrzeżonych. W sytuacji zwyczajnej nikt inny poza Stolicą Apostolską nie może zwolnić z kary, chyba że wyraźnie prawo będzie do tego upoważniać inne osoby (kan. 1354 §3)³⁰. Fakt zarezerwowania ustanowionego dla określonego przestępstwa wskazuje, że pewne czyny, z powodu ich ciężaru, wymagają specjalnego potraktowania. Takie zastrzeżenie pełni również rolę odstrasżającą. Organem uprawnionym do zwalniania z kar na forum wewnętrznym jest Penitencjaria Apostolska³¹. Jest ona jednym z trybunałów apostolskich, którego uprawnienia dotyczą wyłącznie *forum internum*³².

28 W. Adamczewski, *Prawo w konfesjonale*, s. 184–185.

29 „Karę *latae sententiae* ściąga się na siebie poprzez sam fakt popełnienia przestępstwa, jeżeli ustawa lub nakaz karny tak ustanawia; w *ferendae sententiae* natomiast, jeżeli wymierzy ją sędzia lub wyższy przełożony”. J. Arias, Komentarz do kan. 1314, s. 988.

30 Z okazji Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia papież Franciszek 10 lutego 2016 r. wysłał misjonarzy miłosierdzia, kapłanów, którym udzielił władzę „przebaczenia grzechów zarezerwowanych dla Stolicy Apostolskiej”. Franciszek, *Misericordiae Vultus. Bulla ogłaszająca Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia*, 11.04.2015, OsRomPol 5 (2015), s. 11.

31 C. E. Commentz, *Kiedy i jak odwoływać się do Penitencjarii Apostolskiej*, Kraków 2011, s. 28.

32 Tamże, s. 10.

KPK wymienia pięć przestępstw, które są zarezerwowane Stolicy Apostolskiej³³: zbezczeszczenie świętych Postaci Eucharystycznych (kan. 1367), bezpośrednie naruszenie tajemnicy spowiedzi (kan. 1388 § 1), rozgrzeszenie współnika grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Bożemu (kan. 1378), przymus fizyczny w stosunku do Biskupa Rzymskiego (kan. 1370 § 1), konsekracja kogoś na biskupa bez papieskiego mandatu (kan. 1382)³⁴. W sytuacji zwyczajnej prezbiter nie może zwalniać z powyższych przestępstw podczas sprawowania sakramentu pokuty. Uprawnionym organem na forum wewnętrznym jest bowiem Trybunał Penitencjarii Apostolskiej, który może zwolnić z kary ekskomuniki, jeśli chodzi o sprawy tajne i gdy ekskomunika nie została ogłoszona na forum zewnętrznym³⁵.

Prezbiter może zwolnić penitenta z cenzury *latae sententiae* zastrzeżonej Stolicy Apostolskiej i rozgrzeszyć z grzechów w sytuacji nagłego wypadku (*casus urgens*)³⁶. Nagły wypadek zachodzi wówczas, gdy penitentowi trudno jest pozostawać w grzechu ciężkim przez czas konieczny do tego, aby zaradził kompetentny przełożony (kan. 1357 §1). Wystarczy jakakolwiek słuszna przyczyna. Może to być np. wola przystąpienia przez penitenta do Komunii świętej z okazji pogrzebu czy też pragnienie, aby jak najszybciej pojednać się z Bogiem³⁷. Warunek ten, ponieważ stanowi okoliczność subiektywną, powinien być oceniany przez spowiednika w sposób indywidualny. Powyższe uprawnienie nie odnosi się jednak do cenzur zadeklarowanych wyrokiem sądowym albo dekretem administracyjnym, gdyż zwolnienie z nich przestaje należeć do forum wewnętrznego i musi być uczynione na forum zewnętrznym. Nagłący przypadek nie

33 Przez Stolicę Apostolską lub Stolicę Świętą rozumie się Biskupa Rzymskiego, jak również Sekretariat Stanu, Radę Publicznych Spraw Kościoła i inne instytucje Kurii Rzymskiej (kan. 361).

34 Modyfikacje wprowadzone do tekstu *Normae de gravioribus delictis* z 15.07.2010 w art. 5 nakładają ekskomunikę *latae sententiae* zarezerwowaną Stolicy Apostolskiej na tego, kto usiłuje udzielić sakramentu święceń kobiecie, jak również na samą kobietę, która usiłuje przyjąć święcenia. Zob. Kongregacja Nauki Wiary, *Modyfikacje wprowadzone do tekstu „Normae de gravioribus delictis”*, OsRomPol 10 (2010), s. 54.

35 C. E. Commentz, *Kiedy i jak*, s. 31.

36 Przez nagły wypadek nie rozumie się niebezpieczeństwa zgorzenia lub zniesławienia sprawcy wynikających z przestrzegania kary, jak to ujmował CIC. Zagadnienie to zostało bowiem uregulowane w odmienny sposób. W myśl kan. 1352 § 2 KPK obowiązek zachowania kary *latae sententiae*, która nie została orzeczona ani nie jest notoryczna w miejscu przebywania sprawcy, o tyle podlega zawieszeniu w części lub w całości, o ile sprawca nie może jej zachować bez zagrożenia zgorzenia lub zniesławienia. Skoro w powyższych okolicznościach kara jest zawieszona, przestępca może korzystać z sakramentów świętych, a w ten sposób odpada kwestia uwalniania z kar w sakramencie pokuty. Zob. J. Syryjczyk, *Sakrament pokuty*, s. 283.

37 W. Adamczewski, *Prawo w konfesjonale*, s. 186.

dotyczy też kary suspensy, gdyż nie stanowi ona przeszkody w przyjmowaniu sakramentów świętych³⁸. Spowiednik udzielający absencji w nagłym wypadku winien nałożyć na penitenta odpowiednią pokutę, obowiązek naprawienia zgrzeszenia i powstałej szkody oraz odniesienia się w ciągu miesiąca – pod karą nawrotu cenzury – do Penitencjarii Apostolskiej (kan. 1357 §2). Jeżeli penitent przyjmie ten obowiązek, ale po upływie miesiąca nie wypełni go z poważnych i niezależnych od niego przyczyn, obowiązek ten ulega zawieszeniu do czasu ustania przeszkody. Wynika to z zasady, że ustawy czysto kościelne – a takimi są ustawy karne – nie obowiązują w przypadku poważnej niedogodności. Gdyby jednak z własnej woli zaniedbał wypełnienie nałożonego na niego obowiązku, po upływie miesiąca na nowo popada w tę samą karę³⁹.

Odniesienie się do Penitencjarii Apostolskiej może być dokonane – na prośbę penitenta – przez samego spowiednika. Rekurs jest zwykłym listem, w którym spowiednik komunikuje Penitencjarię, że zwolnił wiernego od cenzury w przypadku nagłym. W tym liście prezbiter powinien obiektywnie przedstawić, co się wydarzyło oraz okoliczności obciążające lub łagodzące dane przestępstwo. Nie może on jednak podawać nazwiska penitenta, czy jakiejś informacji, która by go identyfikowała. Ma natomiast podać w przybliżeniu wiek penitenta, oraz ile razy przestępstwo zostało popełnione. W przypadku przestępstwa profanacji Świętych Postaci prezbiter powinien dodatkowo podać stan zdrowia psychicznego penitenta, sposób, w jaki znieważył Postacie Eucharystyczne, motywy przestępstwa, czy przestępstwo zostało popełnione samodzielnie czy z innymi oraz czy penitent nie był podżegany do przestępstwa przez jakąś sektę i czy zerwał z nią kontakty. Gdy rekurs dotyczy przestępstwa bezpośredniego naruszenia tajemnicy sakramentalnej, należy napisać, czy przestępstwo zostało popełnione rozmyślnie, czy też było aktem braku roztropności, czy wywołało szkody dla osoby, której naruszenie tajemnicy sakramentalnej dotyczyło i czy penitent jest spowiednikiem, który zwykle jest roztropny w tej materii. List skierowany do Penitencjarii Apostolskiej, którego treść dotyczy przestępstwa udzielenia rozgrzeszenia współnikowi grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, powinien – oprócz podstawowych informacji – zawierać w przybliżeniu wiek współnika grzechu, płeć, stan współnika (celibatariusz, żonaty, zakonnik, kapłan), ile razy spowiednik go „rozzgrzeszył”, kiedy po raz ostatni to uczynił, czy zerwał grzeszne stosunki z tą osobą, czy prowadzi życie godne kapłana. Te wszystkie informacje mają umożliwić Penitencjarii Apostol-

38 J. Syryjczyk, *Sankcje w Kościele. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 303.

39 J. Arias, *Komentarz do kan. 1357*, s. 1019.

skiej właściwą ocenę konkretnego przypadku w celu nałożenia pokuty i wydania odpowiednich instrukcji użytecznych dla penitenta⁴⁰.

Pismo, w którym spowiednik przedstawia przedmiot i okoliczności sprawy, powinno być przekazane do Nuncjatury w zamkniętej kopercie, w taki sposób, aby nie można było odczytać treści dokumentu. Koperta ma być zaadresowana do Penitencjarii Apostolskiej bez podawania na niej innych informacji. Nazwisko i adres spowiednika mają być umieszczone w samej prośbie. W piśmie skierowanym do Nuncjatury, zawierającym prośbę o przekazanie przesyłki, nie można czynić żadnej wzmianki o charakterze czy szczegółach sprawy. Odpowiedź Stolicy Apostolskiej zostanie przekazana spowiednikowi za pośrednictwem Nuncjatury Apostolskiej w zamkniętej i zapieczętowanej kopercie. Jej treść prezbiter jest zobowiązany podać penitentowi. Odpowiednim sposobem dokonania tego jest spowiedź, na którą prezbiter powinien umówić się z penitentem. Spowiednik, po wykonaniu zlecenia, pismo Penitencjarii ma zniszczyć⁴¹.

W niebezpieczeństwie śmierci każdy kapłan, także dotknięty jakąkolwiek karą, czy przeniesiony do stanu świeckiego, ważnie i godziwie rozgrzesza jakichkolwiek penitentów z wszelkich cenzur i grzechów, nawet gdy jest obecny kapłan uprawniony (kan. 976). Prawodawca, ustanawiając powyższą normę chciał, aby każdy wierny w niebezpieczeństwie śmierci mógł pojednać się z Bogiem i Kościołem⁴². Przepis ten dotyczy także cenzur, z których zwalnianie jest zarezerwowane Stolicy Apostolskiej. Warunkiem koniecznym uzyskania upoważnienia do zwolnienia z ekskomunikacji *latae sententiae* zarezerwowanej Stolicy Apostolskiej jest niebezpieczeństwo śmierci penitenta. Nie jest to jednak stan agonii (*articulus mortis*), w którym bliska śmierć penitenta jest pewna, lecz bezpośrednie zagrożenie życia, na przykład z powodu poważnej choroby czy działań wojennych⁴³. Penitent, który w niebezpieczeństwie śmierci został zwolniony z cenzury zarezerwowanej dla Stolicy Apostolskiej, z chwilą wyzdrowienia lub gdy minie zagrożenie życia, ma obowiązek odnieść się w ciągu miesiąca, i to pod groźbą ponownego popadnięcia w ekskomunikę, do Stolicy Apostolskiej (kan. 1357 § 3). Spowiednik natomiast nie jest zobowiązany do przypominania o tym obowiązku⁴⁴.

40 C. E. Commentz, *Kiedy i jak*, s. 36–40.

41 W. Adamczewski, *Prawo w konfesjonale*, s. 188.

42 J. Syryjczyk, *Sakrament pokuty*, s. 282.

43 J. Krukowski, *Sakrament pokuty*, s. 160.

44 W. Adamczewski, *Prawo w konfesjonale*, s. 188.

2.2. Przepięstwa niezarezerwowane Stolicy Apostolskiej

Władzę zwyczajną rozgrzeszania w zakresie sakramentalnym od cenzur wiążących mocą samego prawa, ale nie zadeklarowanych i nie zastrzeżonych Stolicy Apostolskiej, posiada kanonik penitencjarz zarówno kościoła katedralnego jak i kolegiackiego (kan. 508 § 1). Powyższa władza kanonika penitencjarza nie dotyczy cenzur *ferendae sententiae* ani kar ekspiacyjnych *latae sententiae*⁴⁵. Na terenie swojej diecezji może on rozgrzeszać także obcych, a poza nią tylko diecezjan. Władzy tej nie może on jednak innym delegować. Jeśli nie ma kapituły, to biskup diecezjalny powinien wyznaczyć innego kapłana do wykonywania tego zadania (kan. 508 § 2). Biskup diecezjalny może upoważnić do rozgrzeszania z cenzur także innych kapłanów. Upoważnienie to musi jednak pozostawać w granicach, w jakich może zwalniać od cenzur kanonik penitencjarz⁴⁶. Podobną władzę, jak kanonik penitencjarz, mają prezbiterzy, którzy z racji pełnionego urzędu są ordynariuszami (kan. 134 §1). Mogą oni zwalniać własnych podwładnych oraz tych, którzy przebywają na ich terytorium lub na nim dopuścili się przestępstwa z kar *latae sententiae*, jeszcze niezadeklarowanych, ustanowionych ustawą, jeśli nie są zarezerwowane Stolicy Apostolskiej (kan. 1355 §2). Ordynariusze mogą zwolnić ze wspomnianych kar zarówno na *forum internum* jak i *externum*⁴⁷.

Stolica Apostolska, jak i ordynariusz, mogą udzielić określonym prezbiterom władzy rozgrzeszania z kar kościelnych⁴⁸. Także prezbiterzy, którzy pełnią funkcję kapelana szpitala, więzienia i podczas morskiej podróży mają uprawnienie, z którego mogą korzystać tylko w wymienionych miejscach, do rozgrzeszania z cenzur *latae sententiae*, ale niezarezerwowanych i niezadeklarowanych (kan. 566 §2). Inni prezbiterzy mogą podczas spowiedzi zwalniać z kar *latae sententiae* niezarezerwowanych i niezadeklarowanych w przypadku poważnej niedogodności, gdy penitentowi trudno jest pozostawać w grzechu ciężkim przez czas potrzebny do tego, aby zaradził kompetentny przełożony (kan. 1357 § 1) oraz z wszystkich cenzur w niebezpieczeństwie śmierci penitenta (kan. 976).

Prezbiter, udzielając zwolnienia z kary, powinien nałożyć na penitenta obowiązek odniesienia się w ciągu jednego miesiąca – pod groźbą ponownego popadnięcia w karę – do kompetentnego przełożonego bądź do kapłana mającego odpowiednie uprawnienia oraz do zastosowania się do otrzymanych poleceń. Poza tym prezbiter jest obowiązany nałożyć na takiego penitenta odpowiednią pokutę i w razie potrzeby nakazać naprawienie zgrzeszenia i wyrównanie wy-

45 J. Syryjczyk, *Sakrament pokuty*, s. 282–283.

46 P. Hemperek, *Uświęcające zadania*, s. 166.

47 E. Sztafrowski, *Podręcznik prawa*, s. 253.

48 Tamże.

rządzonej szkody. Do kompetentnego przełożonego można odnieść się także za pośrednictwem spowiednika bez ujawnienia nazwiska penitenta (kan. 1357 §2). Taki sam obowiązek odniesienia się mają z chwilą wyzdrowienia ci, którzy zostali zwolnieni w niebezpieczeństwie śmierci z cenzury wymierzonej lub deklarowanej (kan. 1357 §3) przy czym spowiednik nie jest zobowiązany, aby im o tym przypomnieć.

3. Zachowanie tajemnicy sakramentalnej

Prezbiter, który sprawuje sakrament pokuty, jest zobowiązany do zachowania tajemnicy spowiedzi (*sacramentale sigillum*), która jest nienaruszalna, dlatego nie wolno mu w jakikolwiek sposób i dla jakiegokolwiek przyczyny w czymkolwiek zdradzić penitenta (kan. 983 §1). W sposób wyraźny obowiązek ten został wprowadzony do prawodawstwa kościelnego na Soborze Laterańskim IV (11–30 września 1215), który nakazał spowiednikowi, by słowem, znakiem czy w inny sposób nie zdradził grzesznika. Karą za wyjawienie grzechów wyznanych na spowiedzi miało być nie tylko złożenie z urzędu kapłańskiego, ale także zamknięcie w surowym klasztorze dla czynienia pokuty aż do śmierci⁴⁹. Tajemnica, która obowiązuje spowiednika, nazywana jest pieczęcią sakramentalną, ponieważ to, co penitent wyznał kapłanowi, zostaje zapieczętowane poprzez sakrament⁵⁰.

Przedmiotem tajemnicy są objęte wszystkie grzechy wyznane podczas sakramentu pokuty (ciężkie i lekkie, tajne i publiczne), jeżeli znane są spowiednikowi tylko ze spowiedzi. Tajemnicą objęte jest to wszystko, co zostało wyznane od rozpoczęcia spowiedzi podjętej z intencją otrzymania rozgrzeszenia aż do jej zakończenia, niezależnie od tego, czy spowiednik udzielił rozgrzeszenia, czy też nie. Fakt udzielenia absencji lub jej nieudzielenia również wchodzi w zakres tajemnicy sakramentalnej. Gdyby z jakiegokolwiek przyczyny spowiedź została przerwana, wszystko, co do tego momentu zostało powiedziane, objęte jest tajemnicą, która obowiązuje spowiednika, nawet gdyby nie miał upoważnienia do spowiadania lub był związany zakazem udzielania tego sakramentu na skutek ciężkiej na nim kary, gdy spowiada w przypadku nagłym lub w niebezpieczeństwie śmierci. Obowiązek zachowania tajemnicy należy utrzymać wobec wszystkich, również wobec penitenta i także po jego śmierci⁵¹. Ze względu na tajne wyznawanie grzechów zachowanie tajemnicy

49 *Sobór Laterański IV (1215)*, w: DSPow, t. II, s. 261.

50 KKK, nr 1467.

51 W. Adamczewski, *Ważniejsze kwestie prawne dotyczące sprawowania sakramentu pokuty, w: Grzech i nawrócenie a Sakrament Pokuty*, red. Z. Perza, Warszawa 1999, s. 233–234.

ma podstawę w prawie naturalnym, dlatego Kościół nigdy od tego nie dyspensował i dyspensować nie może⁵².

Tajemnicy sakramentalnej nie wolno prezbiterowi naruszyć ani słowami, ani w jakikolwiek inny sposób i z jakiegokolwiek przyczyny. Jest to obowiązek absolutny, z którego nie może nikt zwolnić, także penitent. Przedmiotem bezpośrednim tajemnicy spowiedzi są grzechy ciężkie i lekkie wyznane przez penitenta w celu uzyskania rozgrzeszenia. Natomiast przedmiot pośredni stanowi to wszystko, co penitent podał podczas sakramentu pokuty jako wyjaśnienie swoich grzechów, czyli okoliczności konieczne, pożyteczne, a nawet zbędne⁵³.

Ponadto w kan. 984 znajdują się dwa zakazy dotyczące użycia wiadomości nabytych podczas spowiedzi. Pierwszy z nich zabrania spowiednikowi korzystania z wiadomości uzyskanych w sakramencie pokuty, powodujących uciążliwość dla penitenta, nawet przy wykluczeniu wszelkiego niebezpieczeństwa wyjawienia. Wspomnianą uciążliwość (*gravamine*⁵⁴) należy rozumieć jako to wszystko, co mogłoby być niekorzystne dla penitenta i wyrządziłoby mu przykrość. Drugi zakaz dotyczy tego, kto posiada władzę. Nie może on w żaden sposób korzystać w zewnętrznym zarządzaniu z wiadomości, jakie uzyskał o grzechach wyznanych w jakimkolwiek czasie w spowiedzi. Rację tego zakazu stanowi niebezpieczeństwo naruszenia tajemnicy sakramentalnej. Jednakże naruszenie tego zakazu nie pociąga za sobą sankcji karnej⁵⁵.

Również zakaz spowiadania podwładnych ma na celu usunięcie ewentualnej okazji do korzystania z wiedzy uzyskanej ze spowiedzi. W kan. 985 stosuje się ten zakaz do osób pełniących funkcje mistrzów nowicjatu i ich pomocników oraz rektorów seminariów duchownych lub innych zakładów wychowawczych mieszkających w tym samym domu. Racją tego zakazu jest troska o to, aby wymienione osoby nie kierowały się wiadomościami o grzechach swoich wychowanków, które nabyli podczas spowiedzi, przy podejmowaniu decyzji w zakresie zewnętrznym⁵⁶. Spowodowałoby to niedogodności dla penitenta, co

52 P. Hemperek, *Uświęcające zadania*, s. 163.

53 J. Krukowski, *Sakrament pokuty*, s. 167.

54 *Gravamen* – ciężar, uciążliwość, przykrość. Zob. *Słownik łacińsko-polski*, red. M. Plezia, t. II, D–H, Warszawa 2007, s. 675.

55 J. Krukowski, *Sakrament pokuty*, s. 169.

56 Podobnie zakaz łączenia zadań wikariusza generalnego i biskupiego z funkcją kanonika penitencjarza (kan. 478 §2) ma chronić tajemnicę spowiedzi. Kumulowanie tych urzędów w jednej osobie, niosąc ze sobą konflikt wynikający z jednoczesnego użycia władzy zakresu zewnętrznego i władzy zakresu sakramentalnego, mogłoby narażać penitenta na uciążliwość, gdyby wiedza uzyskana przez spowiednika podczas spowiedzi została wykorzystana podczas sprawowania przez niego władzy wikariusza generalnego czy biskupiego.

mogłoby prowadzić do zniechęcenia z przystępowania do spowiedzi. Z tego też powodu nie dopuszcza się spowiedników seminariów do podejmowania decyzji dotyczących dopuszczania alumnów do święceń lub ich usunięcia z seminarium (kan. 240 § 2)⁵⁷. Należy też sądzić, że zakaz spowiadania alumnów odnosi się do wszystkich przełożonych i wychowawców seminariów duchownych, mogących mieć wpływ na podejmowanie decyzji, które ich dotyczą⁵⁸. Natomiast w sytuacji, gdy nowicjusz lub alumn osobiście zwrócić się z prośbą o spowiedź, wymienieni w kan. 985 mogą udzielić im sakramentu pokuty.

Dalszymi formami ochrony tajemnicy spowiedzi w prawie kanonicznym są przepisy procesowe, według których spowiednik w odniesieniu do wszystkiego, co poznał podczas sprawowania sakramentu pokuty, pozbawiony jest prawnej zdolności do składania zeznań w sądzie kościelnym. Przepis ten obowiązuje nawet wówczas, jeśli penitent by o to poprosił. Wszystko zaś, co przez kogokolwiek i w jakikolwiek sposób zostało usłyszane z okazji spowiedzi, nie może być przyjęte w sądzie nawet jako ślad prawdy (kan. 1550 §3, 2°). Tajemnicę spowiedzi szanują także systemy prawa państwowego⁵⁹.

Prawo kanoniczne ustanawia najcięższą sankcję karną w wypadku naruszenia tajemnicy sakramentalnej. Za bezpośrednie jej naruszenie spowiednik zaciąga ekskomunikę *latae sententiae* zastrzeżoną Stolicy Apostolskiej. Bezpośrednie złamanie tajemnicy sakramentalnej ma miejsce wtedy, gdy spowiednik ujawnia grzech i osobę penitenta. Do pośredniego naruszenia sakramentalnej tajemnicy spowiedzi dochodzi wówczas, gdy ze słów, gestów, czynów lub ich zaniechania przez spowiednika można określić grzech i osobę, która go popełniła. Sankcją za pośrednie naruszenie tajemnicy jest kara *ferendae sententiae*, nieokreślona, nakazana. Zarówno przestępstwo bezpośredniego złamania tajemnicy sakramentalnej jak i pośrednie jej naruszenie są zastrzeżone dla Kongregacji Nauki Wiary⁶⁰. Sprawiedliwą karą, nie wyłączając ekskomuniki, powinni zostać ukarani tłumacz, jak również wszyscy inni, którzy w jakikolwiek sposób naruszyli tajemnicę spowiedzi.

57 T. Rincón-Pérez, Komentarz do kan. 985, w.: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 737–738.

58 J. Krukowski, *Sakrament pokuty*, s. 169.

59 Art. 178 pkt 2 polskiego kodeksu postępowania karnego z 1997 roku stanowi, że nie wolno przesłuchiwać jako świadka duchownego co do faktów, o których dowiedział się przy spowiedzi. Zakaz ten ma charakter absolutny, a więc nie może go uchylić zgoda duchownego lub innych osób. Zob. W. Adamczewski, *Prawo w konfesjonale*, s. 183.

60 J. Arias, Komentarz do kan. 1388, s. 1038.

Dodatkowo Kongregacja Nauki Wiary dekretem ogólnym wprowadziła pozakodeksową karę ekskomuniki *latae sententiae*, niezarezerwowaną Stolicy Apostolskiej, w którą wpada każdy, kto podsłuchuje lub utrwała środkami technicznymi to, co zostało powiedziane przez spowiednika lub penitenta podczas sakramentalnej spowiedzi⁶¹. Inna postać tego przestępstwa występuje wówczas, gdy ktoś rozpowszechnia środkami społecznego przekazu to, co zostało powiedziane podczas spowiedzi przez penitenta lub spowiednika. Obie formy przestępstwa są niezależne, co oznacza, że do popadnięcia w karę wystarczy popełnienie z winy umyślnej jednej z określonych w dekrete form przestępstwa. Obojętne jest przy tym, czy podsłuchiwanie, utrwalanie lub rozpowszechnianie dotyczy tego, co zostało powiedziane na spowiedzi własnej czy cudzej, prawdziwej lub udawanej. Przestępstwo to może popełnić tak spowiednik jak i penitent lub też osoba trzecia. Dekret obowiązuje od dnia promulgacji, a więc w karę można popaść, jeśli czyn przestępczy został dokonany po 23 września 1988 roku⁶².

* * * *

Sakrament pokuty stanowi dla wiernych drogę prowadzącą do Boga, do żarliwej rozmowy z Nim oraz pomaga w odkryciu sensu życia. Papież Franciszek wzywa więc, aby na nowo w centrum postawić sakrament pojednania, który pozwala przekonać się o wielkości Bożego miłosierdzia⁶³. Spływa ono na grzeszników dzięki posłudze kapłanów, którzy przez przyjęcie święceń i upoważnienie do spowiadania mogą pełnić funkcję spowiednika. Obok biskupów troska o sprawowanie sakramentu pokuty spoczywa na prezbiterach, którzy powinni czuwać nad tym, aby wierni mogli z tej posługi skorzystać, aby była ona owocna oraz by wyrażała macierzyństwo Kościoła, który oferuje przebaczenie Boga dla tych, którzy się nawracają⁶⁴. Prezbiter jest zobowiązany, aby dbać o swój rozwój duchowy i intelektualny, by mógł pouczać penitentów zgodnie z nauką Kościoła i aby nałożona przez niego pokuta była odpowiednia do grzechów penitenta. Pełniąc posługę miłosierdzia, ma udzielić grzesznikowi rozgrzeszenia, o ile jest on do tego odpowiednio dysponowany, a w sytuacji braku dyspozycji – powinien mu pomóc w ich osiągnięciu. Powinien być wraz-

61 Kongregacja Doktryny Wiary, *Dekret o ekskomunice, której podlegają ujawniający treść spowiedzi*, w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966 - 1994*, red. J. Królikowski, Z. Zimowski, Tarnów 2010, s. 396; tekst oryginalny w: AAS 80 (1988), s. 1367.

62 W. Adamczewski, *Prawo w konfesjonale*, s. 183–184.

63 Franciszek, *Misericordiae Vultus*, s. 11

64 Franciszek, *Przemówienie*, s. 38.

liwy na tych wiernych, którzy z powodu zaciągnięcia kary kościelnej nie mogą otrzymać absolucji sakramentalnej. Ma być również gotowy do pełnienia posługi sakramentalnej wobec wiernych z Kościołów odłączonych, ale tylko w sytuacjach przewidzianych przez prawo. W końcu na prezbiterze ciąży obowiązek zachowania tajemnicy sakramentalnej, z którego nikt go nie może zwolnić.

THE OBLIGATIONS OF PRIESTS AS CONFESSORS

Summary

Can 965 CIC states that only a priest is the minister of the sacrament of penance. A sacerdotal character and faculty is necessary to administer validly the sacrament of penance. Every priest should aim to give an opportunity to faithful people that they successfully benefit from going to confession. A priest is obliged to take care of his own spiritual and intellectual growth, and in exercising his ministry he must adhere faithfully to the doctrine of the Magisterium, but he should remember that the imposition of a penance by the confessor must be individualised. The confessor is to impose salutary and appropriate penances in proportion to the kind and matter of sin confessed, taking into account the condition of the penitent.

He should be especially sensitive to those people who by being in ecclesiastical suspense cannot receive a sacramental absolution. He should also be available to minister to people from other churches which do not have full unity with the Catholic Church. It should be in the situations provided by the law. Finally the priest is obliged to observe the secrecy of the confessional, which no one can release him from – the sacramental seal is inviolable.

Słowa kluczowe: absolucja, cenzura, grzech, kara, penitent, pokuta, pouczenie, prezbiter, spowiednik, tajemnica

Key words: absolution, censure, sin, punishment, penitent, penance, salutary, priest, confessor, secrecy

BIBLIOGRAFIA

I. Źródła prawa

- Adhortacja Apostolska Reconciliatio et paenitentia Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, kapłanów i wiernych po synodzie biskupów o pojednaniu i pokucie w dzisiejszym posłannictwie Kościoła*, 02.12.1984, w: Jan Paweł II, *Dzieła zebrane*, t. II: Adhortacje, s. 165 – 215; tekst oryginalny: AAS 77 (1985) s. 185 – 275.
- Catechismus Ecclesiae Catholicae*, 11.10.1992, Libreria Editrice Vaticana 1997/ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, II wydanie poprawione, Poznań 2002.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus/Kodeks Prawa Kanonicznego*, 25.01.1983, *Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu*, Poznań 1984.
- Franciszek, *Misericordiae Vultus. Bulla ogłaszająca Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia*, 11.04.2015, w: OsRomPol 5 (2015), s. 4 – 15.
- Franciszek, *Przemówienie do misjonarzy miłosierdzia. Okrywajcie grzeszników płaszczem miłosierdzia*, 09.02.2016, w: OsRomPol 3 – 4 (2016), s. 38–39.
- Kongregacja Doktryny Wiary, *Dekret o ekskomunice, której podlegają ujawniający treść spowiedzi*, 23.09.1988, w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966 – 1994*, J. Królikowski, Z. Zimowski, Tarnów 2010, s. 396; tekst oryginalny: AAS 80 (1988), s. 1367.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Modyfikacje wprowadzone do tekstu „Normae de gravioribus delictis”*, OsRomPol 10 (2010) s. 53–56.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, 31.01.1994, Città del Vaticano 1994.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej. Instrukcja*, 04.08.2002, Poznań 2002.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, 19.03.1999, Poznań 1999.
- Obrzędy pokuty dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, wyd. 2, Katowice 2002. Papieska Rada ds. Rodziny, *Vademecum dla spowiedników o niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego*, 12.02.1997, Łomianki 1997; tekst oryginalny: Enchiridion Vaticanum, XVI, nr 172–213.
- Sobór Laterański IV (1215)*, w: DSPow, t. II, s. 211–315.

II. Komentarze i słowniki

- Arias J., komentarz do kan. 1311–1399, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, P. Majer, Kraków 2011, s. 983–1046.
- Hemperek P., *Uświęcające zadania Kościoła*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983*, t. III, Księga IV, *Uświęcające zadania Kościoła*, P. Hemperek, W. Góralski, F. Przytuła, J. Bakalarz Lublin 1986.
- Krukowski J., *Sakrament pokuty*, w: *KomKPKn*, t. III 2, J. Krukowski, Poznań 2005, s. 140–181.
- Rincón – Peréz T., komentarz do kan. 959 – 997, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, P. Majer, Kraków 2011, s. 718 – 743.
- Słownik łacińsko-polski*, pod red. M. Plezi, t. II, D – H, Warszawa 2007.
- Syryjczyk J., *Sankcje w Kościele. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2008.
- Sztafrowski E., *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. III, Warszawa 1986.

III. Opracowania

- Adamczewski W., *Prawo w konfesjonale. Wybrane zagadnienia*, w: *Sztuka spowiadania. Poradnik dla księży*, J. Augustyn, S. Cyran, Kraków 2005, s. 181–191.
- Adamczewski W., *Ważniejsze kwestie prawne dotyczące sprawowania sakramentu pokuty*, w: *Grzech i nawrócenie a Sakrament Pokuty*, Z. Perza, Warszawa 1999, s. 225–241.
- Commentz C. E., *Kiedy i jak odwoływać się do Penitencjarii Apostolskiej*, Kraków 2011.
- Gerosa L., *Prawo Kościoła*, Poznań 1999.
- Perza Z., *Posługa Sakramentu Pokuty. Zagadnienia moralne i pastoralne*, w: *Grzech i nawrócenie a Sakrament pokuty*, Z. Perza, Warszawa 1999, s. 177–224.
- Syryjczyk J., *Sakrament pokuty w karnym prawie kanonicznym*, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Syryjczyk, Warszawa 1985.